

УДК 342.951 : 347

DOI: 10.31673/2786-7412.2025.022349

Олександр БОКОВ

доктор наук з державного управління, старший науковий співробітник
Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, Київ
e-mail: aleksbokov@ukr.net
ORCID: 0000-0001-5664-9253

Aleksandr BOKOV

Doctor of Science in Public Administration, Senior Researcher
The Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv
e-mail: aleksbokov@ukr.net
ORCID: 0000-0001-5664-9253

Ірина ЧЕРНИШОВА

доктор економічних наук, старший науковий співробітник
Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, Київ
e-mail: i-tv@ukr.net
ORCID: 0000-0002-5958-7059

Iryna CHERNYSHOVA

Doctor of Economics, Senior Researcher
The Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv
e-mail: i-tv@ukr.net
ORCID: 0000-0002-5958-7059

Олег ДЄГТЯР

доктор наук з державного управління, професор
Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, Київ
e-mail: oleh.diehtiar@viti.edu.ua
ORCID: 0000-0001-6413-3580

Oleg DIEGTIAR

Doctor of sciences in public administration, Professor
Krutyy Heroes Military Institute of Telecommunications and Information Technologies,
Kyiv
e-mail: oleh.diehtiar@viti.edu.ua
ORCID: 0000-0001-6413-3580

Віктор ГОЛУМБІВСЬКИЙ

старший науковий співробітник, Центральний науково-дослідний інститут
Збройних Сил України, Київ
e-mail: bars1000@ukr.net
ORCID: 0009-0004-9129-7483

Viktor HOLUMBIIVSKYI

Senior Researcher, Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv

e-mail: bars1000@ukr.net

ORCID:0009-0004-9129-7483

**ФІНАНСУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ПОШУК ОПТИМАЛЬНОЇ МОДЕЛІ**

**FINANCING THE ARMED FORCES
OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW:
PROBLEMATIC ISSUES AND THE SEARCH
FOR AN OPTIMAL MODEL**

Анотація. В умовах широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну та протидії її збройної агресії актуалізується питання необхідності підтримки належного рівня обороноздатності України, що потребує значного збільшення державних видатків на сектор безпеки і оборони держави та необхідності удосконалення відповідних фінансових механізмів в цьому напрямі.

Актуальність статті обумовлена необхідністю дослідження питань державного фінансування Збройних Сил України в умовах воєнного стану з метою подальшого напрацювання пропозицій щодо раціонального розподілу державних фінансових ресурсів, що безпосередньо впливає на підвищення рівня боєздатності та спроможності збройних сил до виконання покладених на них завдань, а також на ефективність функціонування системи воєнної безпеки держави в цілому.

Так, протягом останніх років спостерігалась складна ситуація щодо організації фінансового забезпечення Збройних Сил України, що було пов'язано з існуванням цілого ряду негативних чинників, як на державному рівні, так і на рівні Міністерства оборони України. Також існувала проблема в системі розподілу державних фінансових ресурсів, які спрямовувалися на забезпечення Збройних Сил України.

Ключові слова: фінансові ресурси, військові видатки, напрями фінансування, оборонна потреба.

Abstract. In the context of the large-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine and counteraction to its armed aggression, the issue of the need to maintain an adequate level of Ukraine's defense capability is becoming more urgent, which requires a significant increase in state spending on the security and defense sector of the state and the improvement of relevant financial mechanisms in this direction.

The purpose of the article is to study the trends in state financing of the Armed Forces of Ukraine under martial law, to identify problematic issues in this area, and to develop proposals for the rational distribution of budget funds allocated to financing the armed forces.

The analysis of state expenditures of the Ministry of Defense of Ukraine in 2021–2024 by the main areas of financing the armed forces shows that in recent years, approaches to forming the state defense budget and bringing them into line with NATO standards have been gradually changing in Ukraine.

The state's regulatory and legal framework defines priority and strategic goals for the development of the Armed Forces of Ukraine, namely: unified leadership of the defense forces in accordance with NATO principles; an effective system of planning and resource

management; the formation of operational defense capabilities; ensuring social protection of military personnel and the creation of the necessary military reserve.

The implementation of the above priorities and strategic goals can be ensured through optimization and rational use of budget funds allocated to the financing and development of the Armed Forces of Ukraine.

Key words: *financial resources, military spending, funding areas, defense needs.*

Постановка проблеми. Рівень бюджетних видатків на оборону держави належить до найважливіших індикаторів її національної безпеки. В умовах повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну важливого значення набуває питання фінансового забезпечення Збройних сил України, що обумовлено необхідністю протидії її збройної агресії та підтримки належного рівня обороноздатності держави. Це потребує значного збільшення державних видатків на сектор безпеки і оборони, раціонального використання бюджетних коштів та визначення пріоритетних напрямів фінансування Збройних Сил України в умовах війни.

Проведений аналіз державних видатків Міністерства оборони України у 2021–2024 рр. за основними напрямками фінансування Збройних Сил України, такими як: персонал, озброєння та військова техніка, інфраструктура та експлуатаційні витрати надав можливість виявити деякі проблемні питання, які потребують вирішення.

Значна частина видатків протягом 2021–2024 рр. спрямовувалась на персонал, озброєння і військову техніку. Обсяг бюджетних коштів, що спрямовувався на забезпечення особового складу збройних сил, складав 60–67,5% від загального обсягу фінансування Збройних Сил України. Найменше всього бюджетних коштів спрямовувалось на інфраструктуру, а саме: 6% у 2021 році, 4% у 2022 році, до 0,3% у 2023 та 2024 роках. Також спостерігалась тенденція щодо зменшення обсягів фінансування напряму – експлуатаційні витрати, які зменшилися, майже у 3,5 рази з 12% у 2021 році до 3,5% у 2024 році.

Проте активні бойові дії потребували забезпечення Збройних Сил України новими зразками озброєння та військової техніки в результаті чого спостерігалась тенденція щодо трансформації структури видатків. Так, витрати на ОВТ збільшилися з 19% у 2021 році до 36% у 2023 році, або в 1,87 рази. Слід зазначити, що основною складовою оборонних видатків відповідно до підходів країн-членів НАТО є розподіл на особовий склад, який становить не більше 50%, 20% – на підготовку військ та не менше 30% – на закупівлю озброєння та військової техніки.

Проведений аналіз державних видатків Міністерства оборони України в частині фінансування Збройних Сил України у 2021–2024 рр. свідчить, що в Україні протягом останніх років поступово змінюються підходи щодо формування оборонного бюджету держави та приведення їх у відповідність до стандартів НАТО.

В нормативно-правовій базі держави визначено пріоритетні та стратегічні цілі розвитку Збройних Сил України, а саме: об'єднане керівництво силами оборони відповідно до принципів НАТО; ефективна система планування та управління ресурсами; формування оперативних спроможностей оборони; забезпечення соціального захисту військовослужбовців та створення необхідного військового резерву. Реалізацію зазначених пріоритетів та стратегічних цілей можливо забезпечити шляхом оптимізації та раціонального використання бюджетних коштів, які спрямовуються на фінансування та розвиток Збройних Сил України.

Напрями подальших досліджень можуть бути спрямовані на розробку та удосконалення державних механізмів фінансування сектору оборони відповідно до

підходів та стандартів, які впроваджено в країнах НАТО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансового забезпечення розвитку Збройних Сил України висвітлені у працях таких науковців, як В. Горбулін, О. Кириленко, І. Марко, В. Мунтіян, О. Семененко, І. Семеніхін, О. Павловський, А. Павленко, В. Солдатенко. В своїх дослідженнях особливу увагу вони приділили питанням формування та оптимізації військового бюджету держави, удосконаленню фінансових механізмів системи забезпечення Збройних Сил України та визначили перспективні напрями інноваційного розвитку збройних сил держави в сучасних умовах.

Проте питання раціонального розподілу бюджетних коштів спрямованих на фінансування Збройних Сил України все ще потребує більш детального вивчення, особливо актуальність цієї проблематики зросла в умовах широкомасштабного вторгнення росії в Україну, що обумовлено значним зростанням бюджетних видатків на фінансування сектору безпеки і оборони держави.

Мета статті – дослідити тенденції державного фінансування Збройних Сил України в умовах воєнного стану, визначити проблемні питання в цьому напрямі та напрацювати пропозиції щодо раціонального розподілу бюджетних ресурсів, що спрямовуються на фінансування збройних сил.

Виклад основного матеріалу. В умовах військової агресії росії проти України питання забезпечення належного рівня обороноздатності України займає одне із пріоритетних напрямів в системі національної безпеки держави. Так, в Законі України «Про національну безпеку України» зазначено, що щорічне бюджетне фінансування сектору безпеки і оборони здійснюється за рахунок і в межах коштів, визначених у законі про Державний бюджет на відповідний рік та має становити не менше 5% від валового внутрішнього продукту країни, з яких не менше 3% має спрямовуватись на фінансування сил оборони [1].

В Стратегії національної безпеки України, яка затверджена Указом Президента України № 392/2020 від 14.09.2020 зазначається, що удосконалення бюджетної політики у секторі безпеки і оборони має проводитись шляхом раціонального розподілу видатків на розвиток, бойову підготовку і оперативну діяльність відповідно до найкращих практик держав – членів НАТО, а також з застосуванням програмно-цільового підходу щодо визначення обсягів фінансових і матеріально-технічних ресурсів, необхідних для ефективного функціонування сектору безпеки і оборони [2].

Основні стратегічні цілі розвитку Збройних Сил України (далі – ЗС України) визначено Указом Президента України № 473/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України», а саме [3]: об'єднане керівництво силами оборони відповідно до принципів НАТО; ефективна система планування та управління ресурсами; формування оперативних спроможностей оборони; забезпечення соціального захисту військовослужбовців та створення необхідного військового резерву.

Також щороку на законодавчому рівні в законі «Про державний бюджет України» визначаються обсяги фінансування ЗС України. Перелічені нормативно-правові акти держави є основою для регулювання фінансової підсистеми ЗС України.

Сьогодні фінансове забезпечення ЗС України є вирішальною ланкою всієї воєнної політики держави. Недостатні відрахування коштів є свідченням того, що державна воєнна політика неефективна, не забезпечує зростання боєздатності

збройних сил та перешкоджає розбудові оптимального оборонного комплексу [4].

Питання фінансового забезпечення ЗС України є актуальними та потребують першочергового вирішення, особливо в умовах російської агресії в нашу країну. Серед основних проблем, на нашу думку, слід виділити такі: складність бюджетного планування в умовах військових дій та невизначеності; неспроможність держави власними ресурсами забезпечити фінансування видаткової частини державного бюджету України. Тому в умовах війни допомога країн-партнерів України була і є вкрай важливою.

Так, за даними дослідження Кільського інституту світової економіки (IfW Kiel) станом, від початку війни, міжнародними партнерами України було виділено близько 170 млрд євро, яка включала в себе військову, фінансову та гуманітарну допомогу. Європейським Союзом було виділено близько 62 млрд євро, допомога від США склала 71 млрд євро, інші країни світу – 23 млрд євро, міжнародні фінансові організації – 13 млрд євро. Половину з виділених коштів складала фінансова допомога, близько 40% – військова допомога та інші гуманітарні напрями. Найбільшу військову допомогу Україна отримала від США, яка перевищила 43 млрд євро [5].

Тільки протягом 2023 року [6] до загального фонду державного бюджету України надійшло близько 58 млрд дол. США, або 2128 млрд грн. З цих надходжень, сума допомоги від міжнародних партнерів становила 42,479 млрд дол. США, 27% з цих коштів було грантове фінансування, що було особливо важливо для держави в умовах російської агресії.

Завдяки міжнародній допомозі, яка була надана країнами-партнерами Україні, вдалося забезпечити фінансування майже всіх пріоритетних напрямів державного бюджету. Тому оптимізація та спрямування фінансових ресурсів на пріоритетні напрями функціонування системи національної економіки в умовах воєнного стану є першочерговим завданням для вищого військово-політичного керівництва держави.

Треба зазначити, що починаючи з 2022 року, в умовах російської агресії, пріоритетним напрямом фінансування стали сили оборони, зокрема ЗС України, оскільки саме вони відіграють ключову роль під час ведення бойових дій та мають безпосередній вплив на результати ведення війни. Тому доцільно провести, на нашу думку, аналіз фінансування ЗС України та визначити тенденції, які безпосередньо впливають на стан та перспективи їх розвитку.

Так, протягом 2016–2021рр. бюджетне фінансування Міністерства оборони України (далі – МО України) становило 2,1–3,0% від обсягу валового внутрішнього продукту держави (далі – ВВП) або 2,5–2,9 млрд дол. США. Слід зазначити, що в мирних умовах для підтримки обороноздатності держави достатнім вважаються витрати на рівні 2–3% від ВВП країни за умови, що ця країна вже має розвинені збройні сили і не веде війни. Для країн членів-НАТО прийнято саме такі показники [7].

Видатки державного бюджету України на оборону у 2021 році становили лише 2,3% від ВВП країни (у 2020 році – 3%). Постійне недофінансування ЗС України призвело до негативних наслідків під час повномасштабного вторгнення росії в нашу державу та стало однією з причин неспроможності України до захисту своїх кордонів та територіальної цілісності. Як результат Україна зазнала значних людських та матеріальних втрат під час російської агресії починаючи з 2014 року та до сьогоднішнього дня [8].

Отже, вже у 2022 році, видатки державного бюджету України на військові витрати сягнули 19,98% від ВВП, або 5 191 028 млн дол. США. Тобто у 2022 році в порівнянні з попереднім, витрати на ЗС України зросли майже в 8,32 рази [9].

Загальні обсяги бюджетних видатків на МО України в 2021–2024 рр. в абсолютних цифрах та як частка від ВВП наведено в табл. 1 та на рис. 1; 2.

Таблиця 1

Обсяги державного фінансування МО України в 2021–2024 рр.

Роки	ВВП млн грн	млн грн		% від ВВП	
		План	Факт	План	Факт
2021	5 459 574	125 323,9	124 649,1	2,30 %	2,28 %
2022	5 191 028	1 088 478,9	1 036 932,4	20,97 %	19,98 %
2023	6 537 825	1 516 741,0	1 323 195,7	23,20 %	20,24 %
2024	7 824 800	1 159 706,4	663 763,5*	14,82 %	8,48 %*
			1 327 527,0**		16,97 %**

* – дані за 6 місяців; ** – за умови збереження існуючої тенденції за 6 місяців

Джерело: складено авторами з використанням [8].

Отже, як засвідчує аналіз даних представлених в табл. 1 та на рис. 1; 2 можна зазначити, що, і в абсолютних і у відносних величинах, витрати на ЗС України найбільшими були у 2023 році – відповідно 1 323 млрд грн або 20,24% від ВВП. У порівнянні з 2021 роком, у 2023 році на потреби ЗС України із бюджету було виділено майже в 11 разів більше в абсолютних величинах та в 9 разів більше у відносних величинах. Різниця в абсолютних та відносних величинах з'явилася через інфляцію, яка була спричинена, у тому числі, повномасштабним вторгненням росії в Україну.

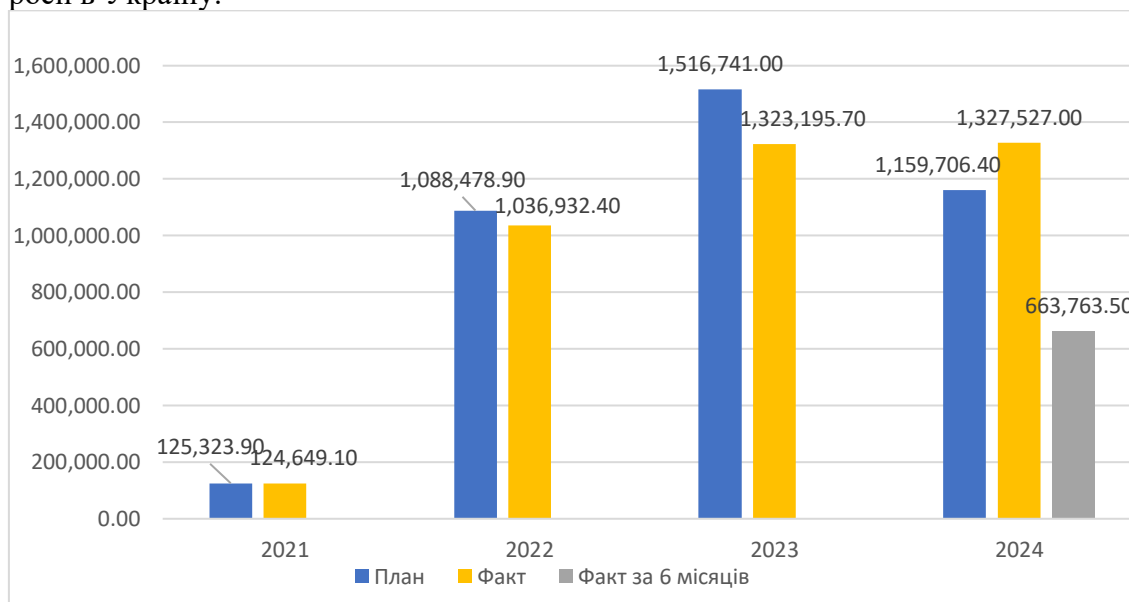

Рисунок. 1. Обсяги державного фінансування МО України в 2021–2024 рр. (млн грн)

Джерело: складено авторами з використанням [8].

В умовах російської агресії основним пріоритетом фінансування в нашій державі і надалі будуть ЗС України, враховуючи те, що в проекті Державного бюджету України на 2025 рік визначено виділити на фінансування збройних сил 2 220 млрд грн, або 26,3% від ВВП держави.

Проведемо аналіз бюджету МО України за основними напрямками фінансування, такими як: персонал, озброєння та військова техніка (далі – ОВТ), інфраструктура та експлуатаційні витрати.

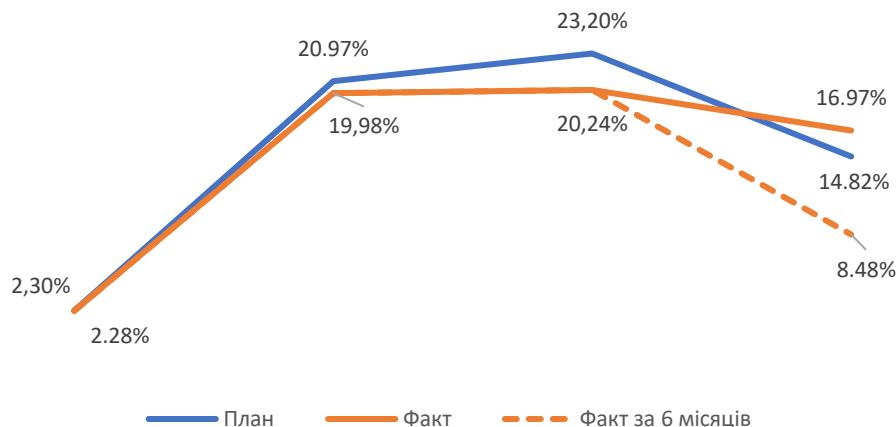

Рисунок 2. Динаміка державного фінансування МО України протягом 2021–2024 рр. (% від ВВП)

Джерело: складено авторами з використанням [8].

Треба зазначити, що витрати на персонал містять витрати пов'язані із забезпеченням особового складу, зокрема: грошове забезпечення і зарплата, інші виплати для особового складу, харчування, речове забезпечення тощо. До витрати на ОВТ входили такі напрями: розвиток ОВТ, їх капітальний ремонт; забезпечення зв'язком; закупівля боєприпасів тощо. Витрати на інфраструктуру включали: будівництво та капітальний ремонт об'єктів; будівництво житла тощо, експлуатаційні витрати: придбання паливно-мастильних матеріалів; поточний ремонт ОВТ; підготовка військ; поточний ремонт об'єктів, перевезення; комунальні витрати тощо.

Розподіл обсягів бюджету МО України за основними напрямками фінансування в 2021–2024 рр. наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Розподіл обсягів бюджету МО України за основними напрямками фінансування в 2021–2024 рр. (в млн грн)

Роки	Витрати разом	Персонал		ОВТ		Інфраструктура		Експлуатаційні витрати	
		млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
2021	124649,1	78528,9	3,0	23683,3	19,0	7478,9	6,0	14957,9	12,0
2022	1036932,4	663636,7	4,0	228125,1	22,0	41477,3	4,0	103693,2	10
2023	1323195,7	793917,4	0,0	469734,5	35,5	3969,6	0,3	55574,2	4,2
2024*	663763,5	448150,8	7,5	190792,8	28,7	1407,1	0,2	23412,7	3,53

* – дані за 6 місяців

Джерело: складено авторами з використанням [8].

Отже, як засвідчує аналіз даних представлених в табл. 2, значна частина видатків протягом усього періоду 2021–2024 рр. спрямовувалась на персонал та ОВТ. Треба зазначити, що фінансове забезпечення особового складу є захищеними статтями, то так звана «економія» на збройних силах відбувалась за рахунок недофінансування інших важливих напрямів, таких як інфраструктура та експлуатаційні витрати. Найбільше витрачалось фінансових ресурсів на персонал (60–67,5%) від усіх витрат, найменше на інфраструктуру – 6% у 2021 році, 4% у 2022 році, до 0,3% у 2023 та 2024 році. Експлуатаційні витрати теж суттєво зменшилися, майже у 3,5 рази з 12% у 2021 році до 3,5% у 2024 році. Що стосується витрат на ОВТ, то активні бойові дії потребували забезпечення ЗС України зразками ОВТ та боеприпасами. Як результат, структура витрат дещо змінилася, а витрати на ОВТ збільшилися з 19% у 2021 році до 36% у 2023 році, або в 1,87 рази. Тенденції щодо збільшення фінансування цього напрямку, на нашу думку, буде спостерігатися і надалі.

Проведемо аналіз структури видатків МО України за основними напрямками фінансування протягом 2021–2024 рр. (рис. 3; 4). Структуру видатків МО України за основними напрямками фінансування в 2021 році наведено на рис. 3.

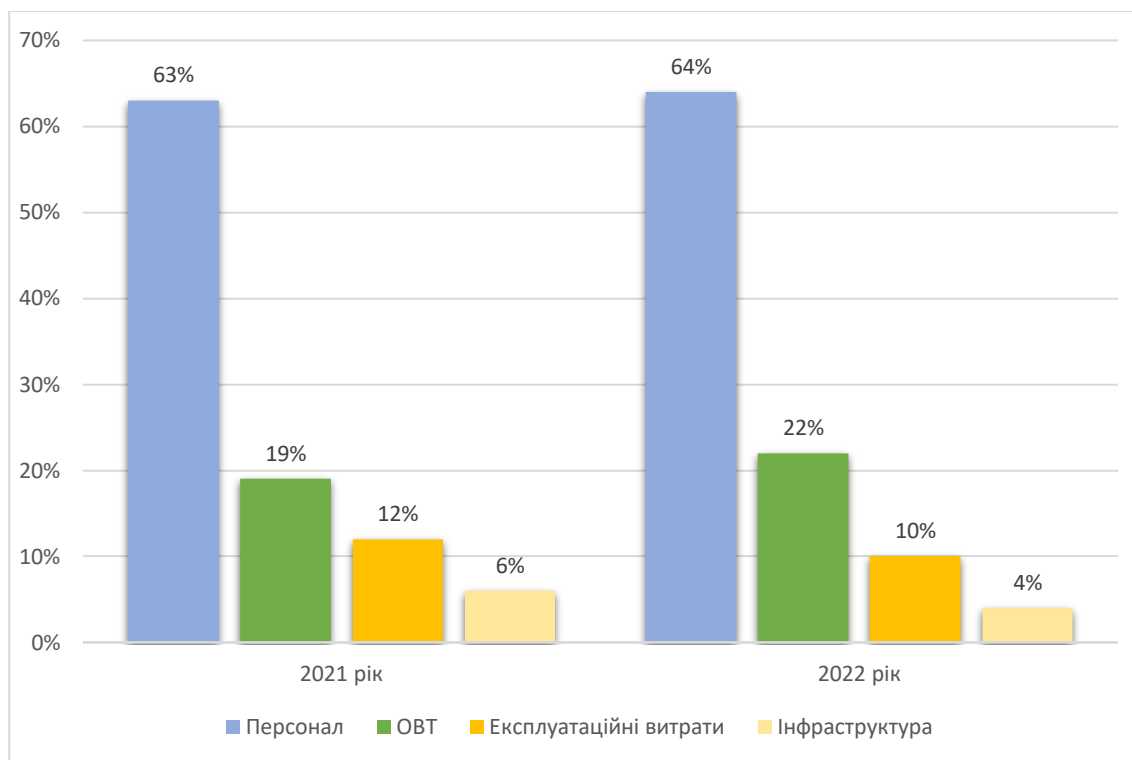

Рисунок 3. Розподіл бюджету МО України за основними напрямками фінансування в 2021 та 2022 рр. (%)

Джерело: складено авторами з використанням [8].

В 2021 році на забезпечення ЗС України було спрямовано 124 млрд грн державних коштів. Основний обсяг фінансування – 78,5 млрд грн спрямовано на персонал, 23 млрд грн було витрачено на ОВТ, майже 15 млрд. грн на експлуатаційні витрати, 7 млрд грн на інфраструктуру. Тобто структура витрат

була такою: 63% – персонал, 19% – ОВТ, 6% – інфраструктура та 12% – експлуатаційні витрати.

На рис. 3 наведено розподіл бюджету МО України за основними напрямками фінансування у 2022 році. Так, у 2022 році 1 037 млрд грн державних коштів було спрямовано на забезпечення ЗС України, що у 8 разів більше ніж у 2021 році, з них: більше ніж 663 млрд грн витратили на персонал, що в 8,5 разів більше ніж у попередньому році; 228 млрд грн на ОВТ, що більше майже в 10 разів у порівнянні з минулим роком; 41 млрд грн на інфраструктуру, що більше ніж в 5 разів у порівнянні з 2021 роком; 103 млрд грн склали експлуатаційні витрати, що майже в 7 разів більше ніж в попередньому році. Тобто структура витрат була такою: 64% на персонал, 22% на ОВТ, 4% на інфраструктуру та 10% склали експлуатаційні витрати. В основному збереглися тенденції щодо фінансування ЗС України у 2021 році. Збільшення частки витрат на ОВТ з 19% до 22% відбулося за рахунок зменшення частки витрат на інфраструктуру з 6% до 4% та на експлуатаційні витрати з 12% до 1%.

Структуру видатків МО України за основними напрямками фінансування у 2023 році наведено на рис. 4. Так, у 2023 році на забезпечення ЗС України витратили 1 323 млрд грн, що у 1,3 рази було більше ніж у 2022 році та у 10,6 разів більше ніж у 2021 рік. З них: майже 794 млрд грн було спрямовано на персонал, що в 1,2 рази більше ніж у попередній рік та в 10 разів більше ніж у 2021 році. Майже 470 млрд грн було витрачено на ОВТ (більше в 2 рази ніж в попередній рік та в майже в 20 раз більше ніж у 2021 році). Близько 4 млрд грн витратили на інфраструктуру, що в 10 разів менше ніж у попередній рік та майже в 2 рази менше ніж у 2021 році. Близько 56 млрд грн склали експлуатаційні витрати, що майже в 2 рази було менше ніж в попередній рік, проте майже в 4 рази більше ніж у 2021 році.

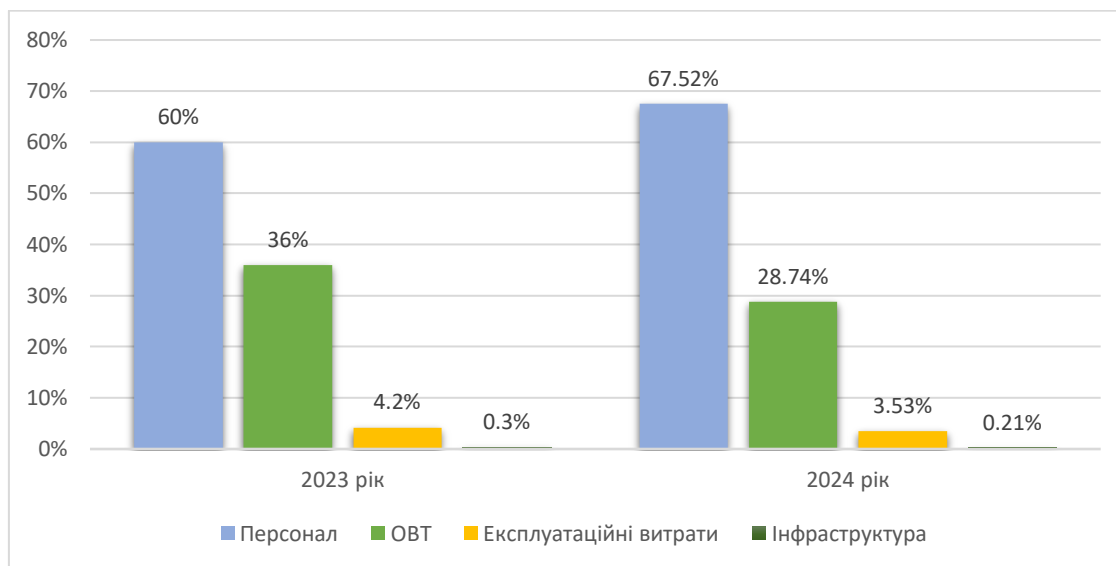

Рисунок 4. Розподіл бюджету МО України
за основними напрямками фінансування в 2023 році та (%)
Джерело: складено авторами з використанням [8].

Відповідно структура витрат у 2023 році була такою: 60% – персонал; 35,5% – ОВТ; 0,3% – інфраструктура та 4,2% – експлуатаційні витрати. Тобто в 2023 році відбулася зміна структури бюджетних видатків на МО України за основними напрямками фінансування. Так, суттєво збільшилася частка витрат на ОВТ, з 19% у 2021 році до 35,5% у 2023 році, що відбулося за рахунок зменшення частки витрат на інфраструктуру з 6% до 0,3% та на експлуатаційні витрати з 12% до 4,2%.

У 2024 році на забезпечення ЗС України було заплановано витратити близько 1 160 млрд грн, що у 1,14 рази менше ніж у попередньому році. Так, на ЗС України протягом січня-червня було витрачено близько 664 млрд грн, що становило 57% від запланованих на 2024 рік коштів, з них: 448 млрд грн (67,52%) – персонал; 191 млрд грн (28,74%) – ОВТ; 1,4 млрд грн (0,21%) – інфраструктура та 23 млрд грн (3,53%) було спрямовано на експлуатаційні витрати. У порівнянні з 2023 роком, частка витрат на персонал збільшилась на 7,5%, а частка витрат на ОВТ зменшилась на 6,7%. Якщо припустити, що у другому півріччі 2024 року витрати на ЗС України будуть таким як і в першому півріччі, то структура витрат у 2024 році наблизиться за структурою витрат 2023 року. Тобто ймовірна структура витрат у 2024 році може буде такою як і в 2023 році, а саме: 60 % – персонал; 35,5 % – ОВТ; 0,3 % – інфраструктура та 4,2 % – експлуатаційні витрати.

Треба зазначити, що відповідно до загальновідомих міжнародних норм, прийнятих в країнах-членах НАТО, щодо структури напрямів фінансування в збройних силах, то кошти мають розподілятися таким чином: на ОВТ – 40–45%, персонал – 35–40%, 10–20% – експлуатаційні витрати та 5–15% – інфраструктура [7; 9].

Отже, структура витрат в ЗС України на сьогоднішній день дещо відрізняється від загально прийнятих підходів щодо структури витрат на забезпечення збройних сил в країнах НАТО.

Висновки та пропозиції. Проведений аналіз тенденцій в системі розподілу державних фінансових ресурсів спрямованих на забезпечення ЗС України в 2021–2024 рр. надав можливість виявити деякі проблемні питання, які потребують вирішення. Структура витрат в ЗС України на сьогоднішній день дещо відрізняється від загально прийнятих підходів щодо структури витрат на забезпечення збройних сил в країнах НАТО.

Значний обсяг бюджетних коштів в системі забезпечення ЗС України спрямовувався на утримання особового складу, що не завжди сприяло комплексному розвитку збройних сил, негативно впливало на рівень їх боєздатності та на воєнну безпеку держави в цілому. Протягом всього періоду незалежності України, практично до широкомасштабного вторгнення росії, оборонна політика держави не в повній мірі відповідала сучасним викликам та загрозам.

В умовах військових дій в Україні спостерігається тенденція щодо трансформації структури бюджетних видатків та збільшення обсягів фінансування напрямку озброєння та військової техніки. Значне скорочення обсягів фінансування таких напрямів як інфраструктура та експлуатаційні витрати пов'язано з пріоритетністю видатків в умовах ведення війни та потребою збройних сил.

Обмеженість в фінансових ресурсах держави потребує оптимізації та раціонального використання бюджетних коштів спрямованих на фінансування Збройних Сил України для перемоги над країною-агресором.

Матеріали статті можуть бути використані під час планування та формування державного бюджету в частині видатків на забезпечення ЗС України. Стаття може бути корисною для представників органів державної влади, науковців, військових аналітиків, фахівців, які причетні до формування воєнної політики держави, бюджетного планування розвитку збройних сил, а також для вироблення та прийняття раціональних управлінських рішень в напрямі забезпечення функціонування системи воєнної безпеки держави.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про національну безпеку України» №2469-VIII від 21.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
2. Стратегія національної безпеки України: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.
3. Указ Президента України № 473/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#Text>.
4. Ващенко І., Марко Є. Проблеми планування та формування оборонного бюджету в сучасних умовах. *Наука і оборона*. 2013. № 4. С. 29–32.
5. Міжнародна допомога для України сягнула 170 млрд євро. URL: <https://minre.gov.ua/2023/06/29/mizhnarodna-dopomoga-dlya-ukrayiny-syagnula-170-mlrd-yevro>.
6. Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435.
7. Солдатенко О. В. Фінансування збройних сил України в умовах воєнного стану: євроінтеграційний вектор. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. Випуск 80: частина 1*. 2023. С. 576–581.
8. Закони України «Про Державний бюджет України» на 2021–2024 pp. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
9. Селюченко Н. Є., Панченко А. В. Військові видатки впливових країн світу в період воєнних дій в Україні. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2023. №2(9). С. 343–350.

REFERENCES

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2018). *Zakon Ukrainy «Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy» No. 2469-VIII vid 21.06.2018* [Law of Ukraine «On National Security of Ukraine» No. 2469-VIII of June 21, 2018]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukrainian].
2. President of Ukraine. (2020, September 14). *Strategiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy: Ukaz Prezidenta Ukrainy No. 392/2020* [National Security Strategy of Ukraine: Presidential Decree No. 392/2020]. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> [in Ukrainian].
3. President of Ukraine. (2021, August 20). *Ukaz No. 473/2021 «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 20 serpnia 2021 roku 'Pro Stratehichnyi oboronnyi biuleten Ukrainy'»* [Presidential Decree No. 473/2021 on

- the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of August 20, 2021, «On the Strategic Defense Bulletin of Ukraine»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#Text> [in Ukrainian].
4. Vashchenko, I., & Marko, Ye. (2013). Problemy planuvannia ta formuvannia oboronnoho biudzhetu v suchasnykh umovakh [Problems of defense budget planning and formation under current conditions]. *Nauka i oborona*, (4), 29–32 [in Ukrainian].
 5. Ministry of Reintegration of Temporarily Occupied Territories of Ukraine. (2023, June 29). *Mizhnarodna dopomoha dlia Ukrainy siahnula 170 mlrd yevro* [International assistance to Ukraine has reached 170 billion euros]. Retrieved from <https://minre.gov.ua/2023/06/29/mizhnarodna-dopomoga-dlya-ukrayiny-syagnula-170-mlrd-yevro> [in Ukrainian].
 6. Ministry of Finance of Ukraine. (n.d.). *Finansuvannia derzhavnoho biudzhetu Ukrainy z pochatku povnomasshtabnoi viiny* [Ukraine's state budget financing since the beginning of the full-scale war]. Retrieved from https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435 [in Ukrainian].
 7. Soldatenko, O. V. (2023). Finansuvannia zbroinykh syl Ukrainy v umovakh voiennoho stanu: yevrointehratsiyni vektor [Financing of the Armed Forces of Ukraine under martial law: European integration vector]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pravo*, (80, Part 1), 576–581 [in Ukrainian].
 8. Verkhovna Rada of Ukraine. (2021–2024). *Zakony Ukrainy «Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy» na 2021–2024 rr.* [Laws of Ukraine «On the State Budget of Ukraine» for 2021–2024]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
 9. Seliuchenko, N. Ye., & Panchenko, A. V. (2023). Viiskovi vydatky vplyvovykh krain svitu v period voiennykh dii v Ukraini [Military expenditures of influential countries during the war in Ukraine]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, 2(9), 343–350 [in Ukrainian].